

Een survey onderzoek naar vaderlijke verbondenheid met de foetus: Wat met een mans perceptie van zijn vrouw als poortwachter?

Lore Van Gorp

1. Inleiding

Uit sociologisch en historisch onderzoek blijkt dat vaderschap een flexibele sociale constructie is (Doherty, Kouneski & Erickson 1998). Elke generatie heeft namelijk haar eigen ideale invulling van het vaderschap die bepaald wordt door de heersende tijdgeest en de maatschappelijke omstandigheden. Voor het vaderschap in de 21ste eeuw is onder meer de toegenomen arbeidsparticipatie van de vrouw en de groeiende diversiteit in gezinstypes van belang (Cabrera *et al.* 2000; Hanson 1985). Mede door deze sociale veranderingen worden mannen de laatste decennia aangemoedigd om reeds tijdens de zwangerschap actief betrokken te zijn (Draper 2003).

Hoewel de wetenschappelijke aandacht voor vaders-in-wording eerder gering blijft (voor een overzicht, zie: Genesoni & Tallandini 2009), is onderzoek naar vaderlijke betrokkenheid tijdens de zwangerschap wel degelijk relevant. Zo toont onderzoek dat toekomstige moeders waarvan de partner betrokken is bij de zwangerschap vroeger prenatale verzorging krijgen en minder tabak consumeren dan zwangere vrouwen waarvan de partner niet betrokken is bij de zwangerschap (Martin *et al.* 2007; Teitler 2001). Er wordt dus een positiever gezondheidsgedrag vastgesteld.

Vaderlijke betrokkenheid wordt in de literatuur gebruikt als overkoepelende term om te verwijzen naar diverse types van betrokkenheid van mannen bij de ontwikkeling en opvoeding van hun kind (Hawkins *et al.* 2002; Schoppe-Sullivan, McBride & Ho 2004). Voor vaderlijke betrokkenheid tijdens de zwangerschap kan er een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds hun emotionele betrokkenheid (bv. hun gevoelens tegenover het zwangere lichaam van hun partner) en anderzijds hun daadwerkelijke betrokkenheid (bv. het bijwonen van een prenatale infosessie) (May 1982). In deze studie wordt er ingezoomd op één onderdeel

van de emotionele betrokkenheid van toekomstige vaders bij de zwangerschap, namelijk op vaderlijke verbondenheid met de foetus.

De emotionele verbondenheid van een toekomstige vader met de foetus kan beschouwd worden als een eerste vorm van vaderschap (Habib & Lancaster 2006). Onderzoek suggereert dat latere manifestaties van de vaderrol samenhangen met deze eerste vorm van vaderschap. Zo blijken mannen die zich tijdens de zwangerschap sterk emotioneel verbonden voelen met de foetus, zich ook na de geboorte sterk verbonden te voelen met hun kind (Ferketich & Mercer 1995; Hjelmstedt & Collins 2008). Het voorgaande is relevant, aangezien emotionele vaderlijke verbondenheid vaak samengaat met daadwerkelijk vaderlijk gedrag (Habib & Lancaster 2006) en er al meermaals een positieve invloed van vaderlijk gedrag op de gezondheid en het welzijn van het kind werd vastgesteld (Amato & Riviera 1999; Bzostek 2008; Harper & Fine 2006; Nugent 1991; Rohner & Venziano 2001).

De studie waarover hier gerapporteerd wordt, maakt gebruik van een identiteitstheoretische omkadering. Dit kader wordt frequent gehanteerd in onderzoek naar vaderlijke betrokkenheid (Bruce & Fox 1999; Fox & Bruce 2001; Habib & Lancaster 2006; Henley & Pasley 2005; Maurer, Pleck & Rane 2003; McBride *et al.* 2005; McBride & Rane 1997; Minton & Pasley 1996; Rane & McBride 2000; Sanderson & Sanders-Thompson 2002). In navolging van Habib en Lancaster (2006), die zich eveneens toespitsten op vaderlijke verbondenheid met de foetus, passen we de identiteitstheorie van McCall en Simmons (1966) toe.

Vernieuwend aan de studie is de aandacht voor de percepties van toekomstige vaders van hun partner als poortwachter. Verschillende onderzoeken tonen aan dat moeders een regulerende functie op zich nemen wat betreft de vaderlijke betrokkenheid van hun partner bij hun reeds geboren kind (De Luccie 1995; Fagan & Barnett 2003; Gaunt 2008; Maurer, Pleck & Rane 2001; McBride & Rane 1997; Schoppe-Sullivan *et al.* 2008). Tijdens de zwangerschap is de interactie die kan plaatsvinden tussen vader en foetus beperkter dan de interactie die kan plaatsvinden tussen moeder en foetus (Lupton & Barclay 1997). Dit maakt het interessant om na te gaan of er al tijdens de zwangerschap sprake is van *maternal gatekeeping* en, indien dit zo is, of dit de emotionele verbondenheid van de toekomstige vader met de foetus beïnvloedt.

Gebruikmakend van kwantitatieve data (N = 187) die specifiek voor deze studie verzameld zijn, wordt er een antwoord gezocht op volgende onderzoeksvragen:

- (1.1) Is de verbondenheid van toekomstige vaders met de foetus groter naarmate ze relatief meer belang hechten aan hun vaderidentiteit dan aan andere identiteiten?
- (1.2) Is de verbondenheid van toekomstige vaders met de foetus groter naarmate ze zichzelf meer als verzorger of als kostwinner zien?
- (2.1) Is de verbondenheid van toekomstige vaders met de foetus groter naarmate hun gepercipieerde beoordeling van hun partner positiever is?
- (2.2.) Wordt de relatie tussen de vaderidentiteit en de vaderlijke verbondenheid met de foetus beïnvloed door de perceptie van de toekomstige vader over de

beoordeling van zijn partner omtrent de betrokkenheid van de toekomstige vader bij de zwangerschap?? (2.3) Is er een onrechtstreeks effect van de perceptie van de toekomstige vader omtrent de beoordeling van zijn partner betreffende de betrokkenheid van de toekomstige vader bij de zwangerschap op zijn emotionele verbondenheid met de foetus via zijn identiteitspercepties?

2. Theoretische omkadering

2.1. Invloed op vaderlijke verbondenheid

2.1.1. Vaderidentiteit

De identiteitstheorie van McCall en Simmons (1966), die in deze studie gebruikt wordt als theoretisch kader, maakt een onderscheid tussen enerzijds het relatieve belang dat iemand aan een rolidentiteit hecht en anderzijds de inhoudelijke invulling die iemand aan een rolidentiteit geeft (McCall & Simmons 1966).

Volgens de identiteitstheorie van McCall en Simmons is het 'zelf' opgebouwd uit verschillende rol-identiteiten. Voor elke sociale positie die een individu bekleedt, heeft hij/zij een bijhorende rol-identiteit (bv. partner-, vader-, werkidentiteit). Doordat een individu niet aan elke rolidentiteit evenveel belang hecht, is er sprake van een hiërarchie in rolidentiteiten. Hoe groter het relatieve belang is dat een individu hecht aan een bepaalde rolidentiteit, hoe waarschijnlijker het volgens McCall en Simmons (1966) is dat hij/zij daadwerkelijk naar deze identiteit handelt.

Verschillende onderzoeken gingen reeds na of mannen die relatief veel belang hechten aan hun vaderidentiteit meer vaderlijke betrokkenheid vertonen (Bruce & Fox 1999; Fox & Bruce 2001; Henley & Pasley 2005; Ihinger-Tallman, Pasley & Buehler 1993; Maurer, Pleck & Rane 2003; McBride *et al.* 2005; McBride & Rane 1997; Minton & Pasley 1996; Rane & McBride 2000; Sanderson & Sanders-Thompson 2002; Strauss & Goldberg 1999). Afhankelijk van welke specifieke identiteitstheorie als uitgangspunt wordt genomen, wordt het idee van de hiërarchie in identiteiten enigszins anders benaderd. Zo heeft de identiteitstheorie van McCall en Simmons (1966) het over *identity prominence*, waarmee verwezen wordt naar het relatieve belang dat een individu hecht aan een bepaalde rolidentiteit tegenover het belang dat een individu hecht aan zijn andere rolidentiteiten. In de identiteitstheorie van Strycker gaat het daarentegen over *identity salience*, waarmee verwezen wordt naar de waarschijnlijkheid dat iemand naar een bepaalde rolidentiteit handelt in verschillende situaties (Strycker & Burke 2000). McCall en Simmons (1966) leggen dus eerder de nadruk op waarden en Strycker (Strycker & Burke, 2000) eerder op gedrag (Stets & Burke 2003). In realiteit blijken beide concepten, zelfs wanneer ze zeer nauwkeurig worden geoperatio-

naliseerd, grotendeels te overlappen (Strycker & Serpe 1994). Gezien de overlap tussen beide concepten wordt er in wat volgt geen onderscheid gemaakt naar gelang van welke identiteitstheorie als uitgangspunt genomen werd.

Verschillende onderzoeken bevestigen dat vaders die relatief meer belang hechten aan hun vaderidentiteit meer betrokken zijn bij de ontwikkeling en de opvoeding van hun kind (Bruce & Fox 1999; Ihinger-Tallman, Pasley & Buehler 1993; Strauss & Goldberg 1999); andere onderzoeken stellen een gedeeltelijke bevestiging vast (Fox & Bruce 2001; Habib & Lancaster 2006; Maurer, Pleck & Rane 2003; McBride *et al.* 2005) en nog andere vinden helemaal geen aanwijzingen voor de gesuggereerde relatie (Henley & Pasley 2005; McBride & Rane 1997; Minton & Pasley 1996; Rane & McBride 2000; Sanderson & Sanders-Thompson 2002). Er dient opgemerkt te worden dat enkel de studie van Habib en Lancaster (2006), die de associatie gedeeltelijk bevestigt, zich richt op de verbondenheid van toekomstige vaders met de foetus. De andere aangehaalde studies handelen over vaderlijke betrokkenheid van mannen tot een reeds geboren kind.

Enkele van de onderzoekers, die geen of slechts een klein verschil vaststelden in vaderlijke betrokkenheid tussen vaders die relatief veel en vaders die relatief weinig belang hechten aan hun vaderidentiteit, opperen dat dit mogelijks te wijten is aan de onderzoeksopzet. Zo zou er mogelijk een selectie-effect in het spel zijn (Sanderson & Sanders-Thompson 2002). Het klinkt aanneembaar dat voornamelijk vaders die al vrij veel belang hechten aan hun vaderidentiteit deelnemen aan onderzoek naar vaderlijke betrokkenheid. Dit zorgt voor een reductie in de variatie omtrent het relatieve belang dat de respondenten aan hun vaderstatus hechten en verkleint dus ook de mogelijkheid om verschillen te detecteren. Daarnaast kan het gebruik van een inadequate operationalisatie van het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt, een mogelijke oorzaak zijn voor het niet vaststellen van een verschil (Maurer, Pleck & Rane 2003; Minton & Pasley 1996; Sanderson & Sanders-Thompson 2002).

In navolging van de theorie van McCall en Simmons (1966) en de aangehaalde bevindingen verwachten we dat toekomstige vaders die het meeste belang hechten aan hun vaderidentiteit, een grotere verbondenheid met hun foetus ervaren dan toekomstige vaders die een andere identiteit op de eerste plaats zetten (hypothese 1.1).

Er zijn echter twee denkpijpen die ervan uitgaan dat niet zozeer het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt van belang is om vaderlijke emotionele verbondenheid met de foetus te begrijpen.

Een eerste denkspoor is dat er rekening dient gehouden te worden met welke inhoudelijke invulling vaders voor ogen hebben wanneer ze rapporteerden over het belang dat ze aan hun vaderidentiteit hechten (McBride & Rane 1997; Sanderson & Sanders-Thompson 2002). Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat vaders het zorgen voor financiële zekerheid beschouwen als een belangrijke component van hun vaderidentiteit, maar dat dit geen rechtstreekse invloed heeft op de vader-kind interacties. In de wetenschappelijke literatuur rond vaderlijke betrok-

kenheid, is er meer aandacht voor het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt dan voor de inhoudelijke invulling van de vaderidentiteit (Maurer, Pleck & Rane 2003). Dit maakt het des te interessanter om ook laatstgenoemde component in deze studie op te nemen.

Een tweede denkspiste is dat de moeder fungeert als poortwachter voor het verkrijgen van toegang tot het kind (McBride & Rane 1997; McBride *et al.* 2005). Hierdoor zouden niet zozeer de identiteitpercepties van de vader zelf van belang zijn, maar wel de houding van zijn partner tegenover zijn vaderlijke betrokkenheid.

Deze twee inhoudelijke denksporen fungeren als richtingaanwijzers voor de verdere focus van deze studie.

De hierboven geopperde meerwaarde om de inhoudelijke invulling van de vaderidentiteit in rekening te brengen past eveneens binnen de identiteitstheorie van McCall en Simmons (1966). Concreet wordt er gesteld dat de inhoudelijke invulling van een rolidentiteit bestaat uit een conventionele component en een persoonlijke component. De specifieke inhoudelijke invulling van een rolidentiteit verschilt dus van persoon tot persoon. Hoewel de inhoudelijke invulling een mentale voorstelling is en bovendien vaak geïdealiseerd is, vormt ze een belangrijke predictor voor het gedrag dat gelinkt is aan die rol (McCall & Simmons 1966). Vanuit deze theoretische gedachtegang wordt er dus verwacht dat de inhoudelijke invulling (bv. verzorger, kostwinner, speelmaatje) die een vader geeft aan zijn vaderidentiteit belangrijk is om te begrijpen welke vormen van vaderlijke betrokkenheid hij uiteindelijk vertoont.

Zowel Maurer, Pleck en Rane (2003) als Rane en McBride (2000) vinden in hun onderzoek bevestiging voor voornoemde relatie. Beide studies tonen aan dat hoe meer een vader zichzelf als verzorger ziet, hoe meer hij effectief betrokken is bij de verzorging van zijn kind. In het licht van vaderlijke verbondenheid met de foetus is voornamelijk het onderzoek van Habib en Lancaster (2006) belangrijk. Volgens de onderzoeksresultaten van Habib en Lancaster (2006) zijn toekomstige vaders meer verbonden met de foetus naarmate ze zichzelf meer als verzorger en als emotionele steun zien. Hun resultaten suggereren dat voornamelijk de verzorgerinvulling van belang is. Er blijkt geen verschil te zijn in emotionele verbondenheid met de foetus naargelang de mate waarin toekomstige vaders zichzelf als kostwinner, helper of speelmaatje zien.

Op basis van de theoretische verwachting aangevuld met de aangehaalde empirische waarnemingen kan er verwacht worden dat de verbondenheid van toekomstige vaders met de foetus groter is naarmate ze zichzelf meer als verzorger zien (hypothese 1.2.a). Daarnaast kan er verwacht worden dat er geen verschil is in gevoelens van verbondenheid met de foetus naar gelang van de mate waarin toekomstige vaders zichzelf als kostwinner zien (hypothese 1.2.b).

2.1.2. De moeder in dit verhaal

De perceptie van de toekomstige vader betreffende de visie van zijn partner met betrekking tot zijn betrokkenheid bij de zwangerschap kan op drie manieren een rol spelen in de emotionele verbondenheid van de toekomstige vader met de foetus (McBride *et al.* 2005).

Ten eerste kan de perceptie ervoor zorgen dat de toekomstige moeder door de vader-in-wording beschouwd wordt als poortwachter voor het verkrijgen van toegang tot de foetus. In dit geval is er sprake van een rechtstreekse invloed. Ten tweede is het mogelijk dat de perceptie de relatie tussen de vaderidentiteit en de emotionele verbondenheid beïnvloedt. In dit geval is er sprake van een interactie-effect. Ten derde kan de perceptie een rol spelen in de identiteitspercepties van de toekomstige vader en zo de verbondenheid van de toekomstige vader met de foetus onrechtstreeks beïnvloeden. In dit geval is er sprake van een onrechtstreeks effect. Deze drie paden worden achtereenvolgens belicht.

Het begrip *maternal gatekeeping* impliceert dat moeders een rechtstreekse invloed kunnen hebben op de vaderlijke betrokkenheid van hun partner (McBride *et al.* 2005). *Maternal gatekeeping* wordt frequent omschreven als “a collection of beliefs and behaviors that ultimately inhibit a collaborative effort between men and women in family work by limiting men’s opportunities for learning and growing through caring for home and children” (Allen & Hawkins 1999, 200). Verschillende onderzoeken tonen aan dat moeders inderdaad fungeren als poortwachter voor de vaderlijke betrokkenheid van hun partners (De Luccie 1995; Fagan & Barnett 2003; Gaunt 2008; Maurer, Pleck & Rane 2001; McBride & Rane 1997; Schoppe-Sullivan *et al.* 2008). Zo werd er bijvoorbeeld vastgesteld dat hoe meer een moeder de verantwoordelijkheid omtrent het huishoudelijk werk en de kindzorg op zich wil blijven nemen door rigide standaarden te stellen, hoe minder haar partner verschillende oudertaken op zich neemt en hoe minder tijd hij besteedt aan zijn vaderrol (Gaunt 2008). Een ander voorbeeld is dat de ideeën die een moeder erop nahoudt omtrent het belang van vaderlijke betrokkenheid voor het welzijn van het kind, een betere predictor zijn voor vaderlijke betrokkenheid dan de eigen ideeën van een vader daarover (McBride & Rane 1997). Gezien de specifieke fysieke condities van de zwangerschap, namelijk de fysieke band tussen moeder en foetus en de fysieke barrière tussen vader en foetus, is het interessant om na te gaan of er reeds tijdens de zwangerschap sprake kan zijn van *maternal gatekeeping*.

Onderzoek van Maurer, Pleck en Rane (2001) suggereert dat niet zozeer de werkelijke attitudes van de moeder van belang zijn, maar wel de percepties van de vader over hoe zijn betrokkenheid bij de zwangerschap door zijn partner geëvalueerd wordt. Zo blijkt dat het verzorgergedrag van een vader bepaald wordt door zijn idee over hoe zijn partner naar hem kijkt als verzorger, maar niet door de werkelijke attitudes van de moeder. In navolging van Maurer, Pleck en Rane (2001) wordt er in deze studie gefocust op de gepercipieerde beoordeling in plaats van op de echte attitudes en gedragingen van de moeder.

Concreet wordt er verwacht dat toekomstige vaders die denken dat hun partner hun betrokkenheid bij de zwangerschap positief evalueert, zich meer verbonden voelen met de foetus dan toekomstige vaders die denken dat hun partner hun betrokkenheid minder positief evalueert (hypothese 2.1).

McBride *et al.* (2005) gaan in hun onderzoek omtrent *maternal gatekeeping* een stap verder. Ze gaan namelijk na of de rol van de moeder begrepen dient te worden als een modererende factor voor de relatie tussen het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit wordt gehecht en het vaderlijk gedrag. Hun onderzoeksresultaten tonen aan dat de moeder voor één van de drie onderzochte aspecten van vaderlijke betrokkenheid, meer bepaald de toegankelijkheid van de vader voor zijn kinderen, inderdaad een modererende invloed uitoefent. Het belang dat een man hecht aan zijn vaderidentiteit, blijkt enkel positief geassocieerd te zijn met zijn toegankelijkheid voor zijn kinderen als zijn partner van mening is dat de vader een belangrijke rol dient te spelen in de opvoeding van de kinderen.

Door het bovenstaande verwachten we dat de percepties van toekomstige vaders over de visie van hun partner betreffende de betrokkenheid van de vader bij de zwangerschap een invloed heeft op de relatie tussen het relatieve belang dat men aan de vaderidentiteit hecht en vaderlijke verbondenheid met de foetus (hypothese 2.2). Het lijkt interessant om voorgenoemd interactie-effect eveneens na te gaan voor de inhoudelijke invullingen van de vaderidentiteit die in dit onderzoek onder de loep worden genomen (verzorger- en kostwinnerinvulling).

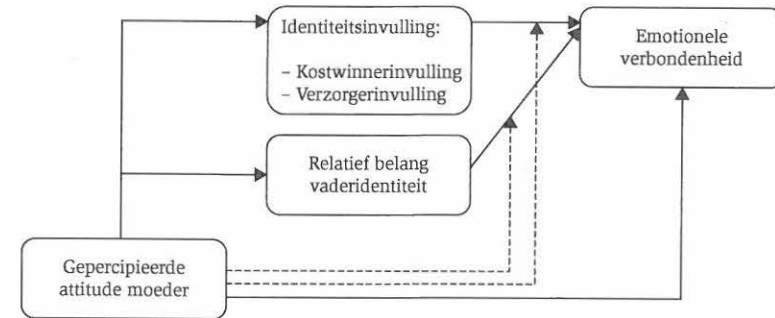
Ten slotte is het ook mogelijk dat er sprake is van een onrechtstreeks effect. Het is niet ondenkbaar dat de percepties van een toekomstige vader over hoe zijn partner zijn betrokkenheid bij de zwangerschap evalueert een invloed uitoefenen op de identiteitspercepties van de toekomstige vader en zo onrechtstreeks de vaderlijke betrokkenheid beïnvloeden. Het idee dat anderen invloed uitoefenen op hoe een individu zijn/haar identiteit percipieert, kan teruggebracht worden naar het onderscheid dat Mead reeds in 1934 maakte tussen het 'I' en het 'me' (Mead 1950). Mead stelde: "The 'I' is the response of the organism to the attitudes of the others; the 'me' is the organized set of attitudes of others which one himself assumes. The attitudes of the others constitute the organized 'me', and then one reacts toward that as an 'I'" (Mead 1950, 175). Toegepast op de vaderidentiteit betekent dit dat het idee van mannen over hoe anderen, in het bijzonder hun partner, naar hen kijken als vader bepaalt hoe ze naar zichzelf kijken als vader. Dit wordt door onderzoek bevestigd (Rane & McBride 2000; Maurer, Pleck & Rane 2001). Zo stellen Maurer, Pleck en Rane (2001) vast dat het idee dat een vader heeft over hoe zijn partner over hem als verzorger denkt van belang is voor de mate waarin hij zichzelf als verzorger ziet.

We verwachten dan ook dat toekomstige vaders die denken dat hun partner erg positief staat tegenover hun betrokkenheid bij de zwangerschap, zichzelf meer als verzorger zien dan toekomstige vaders die denken dat hun partner hun betrokkenheid minder positief evalueert en dat de toekomstige moeder op deze

manier een indirecte invloed uitoefent op de vaderlijke verbondenheid van haar partner met de foetus (hypothese 2.3). Analooq aan deze hypothese is het interessant om na te gaan of er een onrechtstreeks effect is via het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt en de verzorgerinvulling.

2.2. Onderzoeksmodel

Uit de hierboven uiteengezette theoretische inzichten en empirische bevindingen wordt volgend conceptueel model gedestilleerd:

Figuur 1. Conceptueel model.

3. Data en methoden

3.1. Data

Om de hypothesen te testen wordt er gebruikgemaakt van data die specifiek voor deze studie verzameld zijn. De respondenten werden gerekruteerd op 28 prenatale infosessies in vier Gentse ziekenhuizen. De studie werd goedgekeurd door de overkoepelende Commissie voor Medische Ethiek van het Universitaire Ziekenhuis (B67020097083). Het merendeel van de potentiële respondenten werd persoonlijk aangesproken bij het binnenkomen van de infosessie. Indien dit niet mogelijk was, werden ze in groep bij het begin van de infosessie of tijdens de pauze toegesproken. De enige twee voorwaarden voor deelname aan de studie waren dat de man voor de eerste keer vader werd en dat hij Nederlands kon lezen. Er werden 272 vaders-in-wording aangesproken en 30 toekomstige moeders die zonder hun partner de infosessie bijwoonden. Aan de toekomstige moeders werd gevraagd thuis een uitnodigingsbrief of een papieren enquête aan hun partner te geven. Van de 302 potentiële respondenten weigerden er zes deel te nemen aan de studie. Aan de respondenten die aangaven mee te willen werken, werd de mogelijkheid gegeven om de enquête online (rechtstreekse deelname

door mannen $N = 212$; onrechtstreeks aangesproken mannen, via de partner $N = 29$; response rate = 67,6%) of via een papieren versie met gefrankeerde enveloppe (mannen $N = 54$; via partner $N = 1$; response rate = 56,4%) in te vullen. Om de respons te maximaliseren, werd er in de e-mails gebruikgemaakt van een persoonlijke aanspreking en werd er na ongeveer twee weken een herinnerings-/bedankingsmail gestuurd (Cook 2000).

Van de 194 ingevulde enquêtes, zijn er 187 die geen ontbrekende waarde hebben op één van de relevante variabelen voor deze studie. De in totaal acht ontbrekende waardes, van zeven unieke cases, zijn verspreid over vijf verschillende variabelen met een maximum van twee ontbrekende cases per variabele. Gezien de beperkte *item nonrespons* (3,6%) en de verdeling ervan over verschillende variabelen wordt ervoor geopteerd om enkel de cases die op alle relevante variabelen een geldige waarde hebben op te nemen in de analyses (Byrne 2009, 356).

Van de 187 vaders-in-wording die in de analyses zijn opgenomen, bedraagt de gemiddelde leeftijd 31 jaar ($SD = 4,50$), voor hun partners is dat gemiddeld 29 jaar ($SD = 6,50$). Twee mannen (1,1%) zijn niet geboren in de EU, alsook zes toekomstige moeders (3,2%). Het netto maandelijks gezinsinkomen ligt voor 21,2% van de respondenten onder de 3001 euro, voor 44,1% ligt het tussen de 3001 en 4000 euro en voor 34,7% ligt het boven de 4000 euro. Iets minder dan de helft (46,2%) is gehuwd. Twee (1,1%) van de partners hebben reeds een kind met een andere man dan de bevroegde vader-in-wording.

3.2. Operationalisatie

3.2.1. Emotionele verbondenheid met de foetus

Om de mate van emotionele verbondenheid van de vader-in-wording met de foetus te bepalen wordt er gebruikgemaakt van een Nederlandse vertaling van de *Paternal Antenatal Attachment Scale* (PAAS) van Condon (1993). De PAAS bestaat uit 16 items. De respondent dient op elk daarvan via een 5-punten likertschaal te antwoorden. De antwoordmogelijkheden zijn verschillend van item tot item (bv. vaak-zelden, sterke gevoelens-zwakke gevoelens). Condon (1993) onderscheidt twee dimensies in zijn schaal; één die de kwaliteit van de affectieve verbondenheid van de man met de foetus nagaat en één die de intensiteit van preoccupatie met de foetus onderzoekt. Factoranalyse op de verzamelde data toont echter maar één dimensie aan. Er wordt dus één algemene schaal voor vaderlijke verbondenheid met de foetus aangemaakt (Cronbachs $\alpha = 0,81$), gebaseerd op alle zestien items.

3.2.2. Ontluikende vaderidentiteit

Relatieve belang van de vaderidentiteit

Het relatieve belang dat een respondent hecht aan zijn vaderidentiteit wordt nagegaan door de respondenten te laten aangeven welke van volgende drie stellingen "Dat u goed bent in uw job", "Dat u een goede vader zal zijn" en "Dat u een goede echtgenoot bent" ze het allerbelangrijkst, het tweede belangrijkst en het minst belangrijkst vinden. Deze operationalisatie ligt in lijn met de manier waarop McCall en Simmons (1966, 265-266) voorstellen om de *prominence hierarchy* van verschillende identiteiten op een globale manier na te gaan. Er werd geopteerd om de drie identiteiten vader, partner en werk op te nemen, aangezien deze doorgaans als de belangrijkste identiteiten beschouwd worden (Habib & Lancaster 2006; Rane & McBride 2000). Op basis van deze vraag wordt er een dichotome variabele geconstrueerd. De respondenten die rapporteren dat ze hun vaderidentiteit als het allerbelangrijkste beschouwen, worden ondergebracht in één categorie. De andere respondenten, die te kennen geven dat ze meer belang hechten aan hun werk- of partneridentiteit dan aan hun vaderidentiteit, worden ondergebracht in een tweede categorie. Hoewel het de bedoeling was dat men slechts één identiteit opgaf als allerbelangrijkste identiteit, worden respondenten die rapporteren dat ze twee of drie van de drie voorgestelde identiteiten als allerbelangrijkst beschouwden eveneens in de tweede categorie ondergebracht.

Inhoudelijke invulling van de vaderidentiteit

Om de inhoudelijke invulling van de vaderidentiteit na te gaan wordt er gebruikgemaakt van een Nederlandse vertaling van twee onderdelen van de *Caregiving and Breadwinning Identity and Reflected-Appraisal Inventory* (CBIRAI) (Maurer, Pleck & Rane 2001). Concreet werden zowel de veertien items van de *caregiving identity scale* als de tien items van de *breadwinning identity scale* in de vragenlijst opgenomen. De *breadwinning identity scale* is opgebouwd uit vier rolcompetitieve items, vijf onafhankelijke items en vijf partner competitieve items (Maurer, Pleck & Rane 2001). De *breadwinning identity scale* bevat geen rolcompetitieve items maar wel vijf onafhankelijke items en vijf partner competitieve items. Aangezien de focus van dit onderzoek ligt op de vraag welke inhoudelijke invulling vaders-in-wording geven aan hun vaderidentiteit, zijn de onafhankelijke items het meest relevant voor dit onderzoek en worden enkel deze items gebruikt voor de analyses. De respondenten beantwoordden de tien onafhankelijke items via een 5-punten likertschaal (sterk oneens – sterk eens). De mate van zelfdefiniëring als verzorger wordt bepaald op basis van de gemiddelde score van de respondent op de vijf onafhankelijke items van de *caregiving identity scale* (Cronbachs $\alpha = 0,77$). Analooq wordt de mate waarin een toekomstige vader zichzelf als kostwinner ziet bepaald door zijn gemiddelde score op de vijf onafhankelijke items van de *breadwinning identity scale* (Cronbachs $\alpha = 0,67$).

3.2.3. Maternal gatekeeping

Door gebrek aan een *maternal gatekeeping*-schaal die reeds tijdens de zwangerschap gebruikt kan worden, wordt er een nieuwe schaal geconstrueerd. Er wordt gebruikgemaakt van de 6 items van een schaal die door Bronte-Tinkew *et al.* (2007) en Martin *et al.* (2007) gebruikt wordt om de daadwerkelijke betrokkenheid van vaders bij de zwangerschap, gemeten na de geboorte, na te gaan. Concreet bevraagt de schaal volgende zaken (1) of de man met zijn partner praatte over hoe de zwangerschap verliep, (2) of hij een echografie had gezien van de foetus, (3) of hij naar de hartslag van de foetus had geluisterd, (4) of hij de foetus had voelen bewegen, (5) of hij meegegaan was naar een prenatale infosessie en (6) of hij tijdens de zwangerschap spullen had gekocht voor de toekomstige baby. Om de invloed van de moeder te kunnen vaststellen, werden de zes items geherformuleerd in termen van "heeft u de indruk dat uw partner graag wil dat u...". Zo werd onder andere de vraag "Heeft u de indruk dat uw partner graag wil dat u met haar over de zwangerschap praat?" opgenomen. De respondenten dienden op alle zes de items te antwoorden via een 5-punten likertschaal (ze wil dat absoluut niet – ze heeft dat erg graag). Op basis van hun gemiddelde score op de zes items wordt een gepercipieerde moeder attitude schaal aangemaakt (Cronbachs $\alpha = 0,72$).

3.2.4. Controlevariabelen

Zwangerschapsduur. Toekomstige vaders blijken meer betrokken te zijn bij de zwangerschap als hun partner al langer zwanger is (May 1980). Het is dus aangewezen om te controleren voor het aantal maanden dat de partner van de toekomstige vader reeds zwanger was op het ogenblik van de enquête.

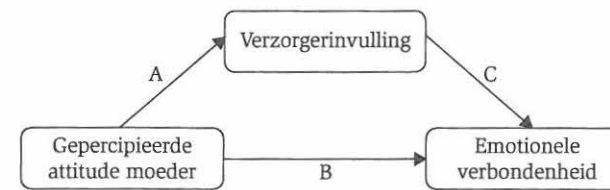
Opleiding. Amerikaans onderzoek van Martin *et al.* (2007) toont aan dat mannen met een opleiding lager dan *high school* minder vaak betrokken zijn bij de zwangerschap. In deze studie wordt het hoogst behaalde diploma van de toekomstige vader opgenomen. Aangezien er slechts 15 respondenten (8%) zijn die geen diploma hoger secundair behaalden, is het niet zinvol dezelfde opdeling als Martin *et al.* (2007) te hanteren. De respondenten die rapporteerden een diploma hoger dan het secundair onderwijs behaald te hebben, worden in één categorie ondergebracht en de overige respondenten in een andere.

Zwangerschap al dan niet gepland. Vaders blijken meer betrokken te zijn bij de ontwikkeling en de opvoeding van hun kinderen als de zwangerschap gepland was (Roger & Speizer 2007). Het is niet ondenkbaar dat dit reeds tijdens de zwangerschap opgaat. Aan de hand van de vraag "Was de zwangerschap gepland?" (ja/nee) wordt dit nagegaan.

3.3. Methoden

Alvorens te starten met de kernanalyses worden de data via uni- en bivariate analyses verkend. In het licht van hypothesen 1.1, 1.2.a, 1.2.b en 2.1 staat een multivariate lineaire regressieanalyse centraal. Zowel bij de bivariate als bij de multivariate lineaire regressieanalyses werden de modelassumpties nagegaan. Er werden geen problemen vastgesteld wat betreft normaliteit van de residuen, homoscedasticiteit, lineariteit, en de afwezigheid van autocorrelatie, multicollineariteit, outliers en invloedrijke cases.

Om het interactie-effect dat in hypothese 2.2 wordt beschreven na te gaan, wordt een product-term (relatieve belang * gepercipieerde beoordeling) toegevoegd aan de multivariate lineaire regressieanalyse.

Figuur 2. Indirecte effect van gepercipieerde attitude van partner op vaderlijke emotionele verbondenheid met de foetus via de verzorgervulling.

Ten slotte wordt er ook nagegaan of er een onrechtstreeks effect is, zoals beschreven in hypothese 2.3. Concreet wordt dit gedaan door gebruik te maken van de *causal steps approach* van Baron en Kenny (1986). Deze stelden drie voorwaarden op waaraan voldaan moet zijn om over een mediërend effect te kunnen spreken. Ten eerste dient er een significant effect te zijn van de onafhankelijke variabele op de mediërende variabele (figuur 2, relatie A). Ten tweede dient er een significant effect te zijn van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele wanneer er niet gecontroleerd wordt voor de mediërende variabele (figuur 2, relatie B). Ten derde dient er een significant effect te zijn van de mediërende variabele op de afhankelijke variabele wanneer er gecontroleerd wordt voor de onafhankelijke variabele (figuur 2, relatie C). Als aan alle drie de voorwaarden voldaan is, zou de invloed van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele kleiner moeten worden wanneer er gecontroleerd wordt voor de mediërende variabele. Hoewel de *causal steps approach* veruit de meest gebruikte techniek is om mediërende effecten na te gaan, werd de methode de laatste jaren sterk bekritiseerd onder meer doordat ze een vrij lage *power* heeft en de significantie van het indirecte effect niet bepaalt (Mackinnin & Fairchild 2009; Preacher & Hayes 2004). Rekening houdend met de kritieken wordt ervoor geselecteerd om het indirecte effect eveneens na te gaan via een recentere techniek die gebruikmaakt van *bootstrapping* (Preacher & Hayes 2008). Door gebruik te maken van een macro die door Preacher en Hayes (2008) beschikbaar wordt gesteld, kan dit in courante softwarepakketten als SAS en SPSS.

4. Resultaten

Beschrijvende analyses

In tabel 1 worden de univariate verdelingen weergegeven. De toekomstige vaders van deze studie voelen zich gemiddeld genomen sterk emotioneel verbonden met hun foetus ($\bar{x} = 4,02$; min1-max5). Meer dan de helft van de vaders-inwording rapporteert dat ze het meeste belang hechten aan hun vaderidentiteit (60,4%). Toekomstige vaders blijken zichzelf in grote mate te zien als verzorger ($\bar{x} = 4,15$; min1-max5) en eveneens in vrij grote mate als kostwinner ($\bar{x} = 3,63$; min1-max5). Ten slotte denken toekomstige vaders gemiddeld genomen dat hun partner erg positief staat tegenover hun betrokkenheid bij de zwangerschap ($\bar{x} = 4,40$; min1-max5).

Tabel 1. Univariate verdeling van de relevante variabelen (N = 187).

	\bar{x} (SD) of %	Theoretisch min - max
Vaderlijke verbondenheid met foetus	4,02 (0,48)	1-5
Relatief belang vaderidentiteit		
Meeste belang vaderidentiteit	60,4%	
Meeste belang werk/partneridentiteit	39,6%	
Invulling vaderidentiteit		
Verzorgerinvulling	4,15 (0,55)	1-5
Kostwinnerinvulling	3,63 (0,44)	1-5
Gepercipieerde attitude moeder	4,40 (0,42)	1-5
Zwangerschapsduur	28,16 (6,42)	0-40
Opleiding		
Diploma secundair of lager	36,4%	
Diploma na secundair	63,6%	
Zwangerschap al dan niet gepland		
Niet gepland	9,1%	
Wel gepland	90,9%	

Invloed relatief belang

De bivariate analyses, tabel 2, suggereren dat toekomstige vaders die hun vaderidentiteit op de eerste plaats zetten zich sterker emotioneel verbonden voelen met hun foetus ($\beta = 0,120$; $p \leq 0,1$) dan toekomstige vaders die het meeste belang hechten aan hun werk- of partneridentiteit. Wanneer er gecontroleerd wordt voor de andere variabelen, tabel 3 stap 2, blijkt er wat betreft emotionele

verbondenheid met de foetus geen enkel statistisch significant verschil te zijn tussen toekomstige vaders die hun vaderidentiteit op de eerste plaats zetten en toekomstige vaders die het meeste belang hechten aan hun werk- of partneridentiteit. Hypothese 1.1 dient verworpen te worden.

Tabel 2. Bivariate lineaire regressieanalyse van kernvariabelen op vaderlijke verbondenheid met de foetus (N = 187).

	Vaderlijke Verbondenheid met foetus β
Vaderidentiteit belangrijkste (ref. = werk/partner belangrijkste)	0,120°
Verzorgerinvulling	0,404***
Kostwinnerinvulling	0,086
Gepercipieerde attitude moeder	0,288***

*** $p \leq 0,001$ ** $p \leq 0,01$ * $p \leq 0,05$ ° $p \leq 0,1$

Invloed verzorger- en kostwinnerinvulling

Wat betreft de invulling van de vaderidentiteit tonen de bivariate analyses, tabel 2, dat hoe meer een toekomstige vader zichzelf als verzorger ziet hoe sterker hij zich emotioneel verbonden voelt met de foetus ($\beta = 0,404$; $p \leq 0,001$). Ook na controle voor de andere opgenomen variabelen, tabel 3 stap 2, blijft voorgaande opgaan ($\beta = 0,282$; $p \leq 0,001$). Hypothese 1.2.a wordt bevestigd.

Zowel de bivariate analyses, tabel 2, als de multivariate analyses, tabel 3 stap 2, tonen dat er geen verschil is in emotionele verbondenheid met de foetus naargelang de mate waarin een toekomstige vader zichzelf als kostwinner ziet. Hypothese 1.2.b wordt eveneens bevestigd.

Directe invloed toekomstige vaders perceptie poortwachtergedrag toekomstige moeder

De bivariate analyses suggereren dat de mate waarin toekomstige vaders denken dat hun partner hun betrokkenheid bij de zwangerschap positief evalueert een positieve invloed heeft op hun emotionele verbondenheid ($\beta = 0,288$; $p \leq 0,001$) met de foetus. Na controle voor de andere variabelen, tabel 3 stap 2, blijkt er nog steeds een positieve invloed te bestaan op de vaderlijke verbondenheid met de foetus ($\beta = 0,208$; $p \leq 0,01$). Hypothese 2.1 wordt bevestigd.

Tabel 3. Multivariate regressieanalyse van de kernvariabelen op vaderlijke verbondenheid met de foetus (N = 187).

	Stap 1a		Stap 1b		Stap 1c		Stap 2	
	b	β	b	β	b	β	b	β
Constante	2,386***		1,752***		1,525***		1,504***	
Zwangerschapduur	-0,002	-0,025	0,001	0,018	0,002	0,021	0,001	0,011
Opleiding secundair of lager (ref. = diploma na secundair)	0,173**	0,175	0,087	0,088	0,086	0,087	0,088	0,090
Zwangerschap niet gepland (ref. = wel gepland)	-0,136	-0,083	-0,107	-0,065	-0,141	-0,086	-0,121	-0,074
Gepercipieerde attitude moeder	0,308***	0,274	0,234**	0,208	0,211**	0,187	0,208**	0,185
Vaderidentiteit belangrijkste (ref. = werk/partner belangrijkste)	0,110	0,113	0,067	0,069			0,077	0,079
Kostwinnervulling	0,059	0,055			0,083	0,077	0,094	0,087
Verzorgervulling			0,275***	0,318	0,290***	0,336	0,282***	0,327
R ² adj.	0,106		0,190		0,191		0,193	

***p ≤ 0,001 **p ≤ 0,01 *p ≤ 0,05 °p ≤ 0,1

Modererende invloed perceptie van toekomstige vader poortwachtergedrag toekomstige moeder

Wanneer de productterm (relatief belang * gepercipieerde beoordeling) toegevoegd wordt aan de multivariate regressieanalyse, blijkt dat het interactie-effect niet significant is. Hypothese 2.2. wordt verworpen.

Analoog wordt er nagegaan of er een interactie-effect bestaat tussen de inhoudelijke invulling (verzorger/kostwinner) en de gepercipieerde beoordeling. Ook deze twee interactie-effecten blijken niet significant te zijn. Deze studie vindt dus geen aanwijzingen voor de moeder als modererende actor tussen de identiteitspercepties van haar partner en zijn vaderlijke verbondenheid met de foetus.

Mediërende invloed perceptie van toekomstige vader poortwachtergedrag toekomstige moeder

Een bijkomende regressieanalyse toont aan dat, als een toekomstige vader denkt dat zijn betrokkenheid bij de zwangerschap positief geëvalueerd wordt door zijn partner, de toekomstige vader zichzelf meer als verzorger ziet ($\beta = 0,258$; $p \leq 0,001$). Dit gaat eveneens op als er gecontroleerd wordt voor de andere variabelen ($\beta = 0,272$; $p \leq 0,001$). Bijgevolg wordt er voldaan aan stap A uit figuur 2. Ook aan de tweede voorwaarde, stap B uit figuur 2, wordt voldaan. De multivariate analyse toont namelijk dat, indien er niet gecontroleerd wordt voor de mate waarin een toekomstige vader zichzelf als verzorger ziet, toekomstige vaders die denken dat hun partner hun betrokkenheid bij de zwangerschap positief evalueert zichzelf meer emotioneel verbonden voelen met de foetus, zie tabel 3 stap 1a ($\beta = 0,308$; $p \leq 0,001$). Ten slotte wordt er ook voldaan aan de derde voorwaarde, stap C uit figuur 2. Dit werd reeds besproken bij hypothese 1.2.a, tabel 3 stap 2.

Een vergelijking tussen stap 1a en stap 2 van tabel 3 maakt duidelijk dat de invloed van hoe een toekomstige vader denkt dat zijn partner zijn betrokkenheid bij de zwangerschap evalueert op zijn emotionele verbondenheid met de foetus inderdaad kleiner wordt na controle voor de mate waarin een toekomstige vader zichzelf als verzorger beschouwt. Op basis van de *causal steps approach* vinden we dus aanwijzingen ter bevestiging van hypothese 2.3. Zoals reeds aangegeven staat deze methode niet volledig buiten discussie en wordt er in deze studie geopteerd om eveneens gebruik te maken van *bootstrapping*.

In tabel 4 worden de puntschattingen en de 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven voor de grootte van de indirecte effecten als we gebruikmaken van *bootstrapping*. Het 95%-betrouwbaarheidsinterval voor de verzorgervulling bevat geen nul. We kunnen dus besluiten dat ook deze methode bewijs levert voor het aanwezig zijn van een indirect effect zoals gespecificeerd werd in figuur 2. Beide methodes bevestigen dus hypothese 2.3.

Zowel stap 2 uit tabel 3 en de vergelijking hiermee met respectievelijk stap 1b en stap 1c uit tabel 3, als de puntschattingen uit tabel 4 tonen dat er geen indirect effect is zoals dat van hypothese 2.3 via de kostwinnerinvulling en het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit wordt gehecht.

Tabel 4. Bootstrapanalyse voor indirecte effect van gepercipieerde boordeling vrouw via identiteitsvariabele op verbondenheid met de foetus (N = 187).

	Puntschatting (SE)	BCa 95%-betrouwbaarheidsinterval	
		Minimum	Maximum
	b		
Verzorgerinvulling	0,100 (0,034)	0,043	0,176
Kostwinnerinvulling	0,262 (0,023)	-0,014	0,082
Relatief belang	0,002 (0,009)	-0,011	0,030

Noot: BCa bias corrected and accelerated; 1000 bootstrap steekproeven.

5. Discussie en conclusie

In deze studie werd vaderlijke verbondenheid met de foetus onder de loep genomen. Concreet werd aan de hand van een multivariate lineaire regressieanalyse onderzocht of de emotionele verbondenheid van een toekomstige vader met zijn foetus beïnvloed wordt door (1.1) het relatieve belang dat een toekomstige vader hecht aan zijn vaderidentiteit, (1.2) de mate waarin een toekomstige vader zichzelf als verzorger en als kostwinner ziet en (2.1) de mate waarin een toekomstige vader denkt dat zijn partner zijn betrokkenheid bij de zwangerschap positief evalueert. Daarnaast werd er nagegaan of er een interactie-effect bestaat tussen het relatieve belang dat een toekomstige vader aan zijn vaderidentiteit hecht en zijn gepercipieerde beoordeling van zijn partner op de emotionele verbondenheid van de man met de foetus (2.2.). Ook werd er via de *causal steps approach* en gebruikmakend van *bootstrapping*, nagegaan of (2.3) toekomstige moeders een indirecte invloed uitoefenen op de emotionele verbondenheid van hun partner met de foetus via de mate waarin toekomstige vaders zichzelf als verzorger zien.

Ten eerste (1.1), blijkt uit de analyses dat het relatieve belang dat toekomstige vaders aan hun vaderidentiteit hechten geen invloed heeft op hun emotionele verbondenheid met de foetus. Verschillende onderzoeken, die reeds nagingen of vaderlijke betrokkenheid groter is naargelang een man meer belang hecht aan zijn vaderidentiteit, kwamen tot inconsistente bevindingen (*supra*). Zoals reeds aangehaald bij de theoretische omkadering, schuiven Sanderson & Sanders-Thompson (2002) twee mogelijke verklaringen naar voren die ervan uitgaan

dat er in werkelijkheid wel een invloed is van het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt, maar dat dit in sommige onderzoeken niet kan worden vastgesteld wegens beperkingen van de onderzoeksopzet. Enerzijds benadrukken ze dat een inadequate operationalisatie van het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt een mogelijke valkuil is en anderzijds wijzen ze op de gevaren die een selectie-effect met zich meebrengt. Het lijkt weinig waarschijnlijk dat deze studie te maken heeft met de eerst aangehaalde valkuil. Indien de analyses overgedaan worden met een andere operationalisatie van het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt, gebaseerd op de *life role salience scale* (Amatea et al. 1986), wordt er ook geen invloed vastgesteld (resultaten niet weergegeven). Een selectie-effect kan daarentegen niet worden uitgesloten. Door de respondenten te rekruteren op prenatale infosessies, bestaat de kans dat voornamelijk erg geëngageerde vaders-in-wording deelnamen aan de studie. Aan deze beperking werd deels tegemoetgekomen door toekomstige moeders die alleen de prenatale infosessie bijwoonden aan te moedigen om hun partner deel te laten nemen aan de studie.

Het hoge gemiddelde (4,02 min1-max5) van de emotionele verbondenheid met de foetus toont dat aan deze studie voornamelijk erg betrokken vaders-in-wording hebben deelgenomen. We dienen dus voorzichtig te zijn met het veralgemenen van deze resultaten. Langs de andere kant is het mogelijk dat er in realiteit echt geen effect is van louter het relatieve belang dat aan de vaderidentiteit gehecht wordt op de emotionele verbondenheid van toekomstige vaders met hun foetus. Zo werd er in de literatuur al meermaals geopperd dat dé vaderidentiteit niet bestaat en dat het eerder een abstract concept is dat verschillende ladingen dekt (McBride & Rane 1997; Sanderson & Sanders-Thompson 2002). Deze denkspoor suggereert dat het eerder de specifieke inhoudelijke invulling van de vaderidentiteit is, die van belang is.

Ten tweede (1.2), blijkt er geen verschil te zijn in emotionele verbondenheid met de foetus naargelang de mate waarin toekomstige vaders zichzelf als kostwinner zien. Vaders-in-wording die zichzelf in grote mate als verzorger zien, blijken zich wel in grotere mate verbonden te voelen met de foetus. Beide bevindingen liggen in lijn met de verwachtingen en met de onderzoeksresultaten van Habib en Lancaster (2006). Deze studie suggereert dus dat een meer traditionele invulling van het vaderschap, de kostwinnerinvulling, een grote emotionele verbondenheid met de foetus niet in de weg staat, maar er ook niet actief toe bijdraagt. Dit in tegenstelling tot de verzorgerinvulling, een meer moderne invulling van het vaderschap, die wel actief bijdraagt aan het ervaren van een grote verbondenheid met de foetus.

Ten slotte (2), tonen de resultaten dat vaderlijke verbondenheid met de foetus niet uitsluitend een mannenzaak is. De analyses ondersteunen, zoals verwacht werd en in lijn ligt met andere studies (Gaunt 2008; Schoppe-Sullivan et al. 2008), de *maternal gatekeeping*-hypothese. Toekomstige vaders die denken dat hun partner graag heeft dat ze betrokken zijn bij de zwangerschap rapporteren namelijk een grotere emotionele verbondenheid (2.1.). Daarenboven tonen

de analyses dat de percepties van de toekomstige vaders over de beoordeling van hun partner een indirecte invloed hebben op hun emotionele verbondenheid met de foetus via hun verzorgeridentiteit (2.3.). Daarnaast werden er geen aanwijzingen vastgesteld voor de verwachting dat de percepties van toekomstige vaders over de visie van hun partner betreffende de betrokkenheid van de vaders bij de zwangerschap een invloed heeft op de relatie tussen het relatieve belang dat men aan de vaderidentiteit hecht en vaderlijke verbondenheid met de foetus (2.2.).

Enkele beperkingen van deze studie verdienen de nodige toelichting. Ten eerste zorgt de gehanteerde rekruteringsstrategie ervoor dat de kans op een selectie-effect groot is. Zoals reeds aangehaald wijst het hoge gemiddelde voor de vaderlijke emotionele verbondenheid in deze richting. Er dient bijgevolg voorzichtig te worden omgesprongen met veralgemeningen op basis van deze studie. Ten tweede zorgt het gebruik van crosssectionele data ervoor dat de veronderstelde causale richting statistisch niet kan worden onderzocht. Met deze data is het niet mogelijk vast te stellen of toekomstige vaders zich meer emotioneel verbonden voelen met hun foetus omdat ze zichzelf in grote mate als verzorger zien of dat toekomstige vaders zichzelf meer als verzorger zien omdat ze zich in grote mate verbonden voelen met hun foetus. De veronderstelde causale richting van deze studie berust dus louter op theoretische inzichten en op voorgaand onderzoek. Ten derde werd er door gebrek aan een *maternal gatekeeping*-schaal die reeds tijdens de zwangerschap gebruikt kan worden een reeds bestaande schaal om vaderlijke betrokkenheid tijdens de zwangerschap na te gaan in aangepaste vorm gebruikt. Voor deze operationalisatie kan er dus niet gesteund worden op reeds bestaand wetenschappelijk onderzoek. De Cronbachs α van 0,72 doet vermoeden dat er echter geen probleem is wat betreft de interne consistentie van deze nieuwe schaal. Ten vierde, is het mogelijk dat toekomstige vaders zich sociaal aangemoedigd voelen om een hoge verbondenheid met de foetus te rapporteren. Om een mogelijke bias door sociale wenselijkheid in kaart te kunnen brengen, werd in de enquête de M-C1(10) sociale wenselijkheidschaal opgenomen (Strahan & Gerbasi 1972). Bijkomende analyses tonen aan dat de kernvariabelen niet significant gecorreleerd zijn met de sociale wenselijkheidschaal. Dit is een indicatie voor het afwezig zijn van problemen in verband met sociale wenselijkheid (Beretvas, Meyers & Leite 2002).

Niettegenstaande deze beperkingen is de gerapporteerde studie waardevol. Door het in rekening brengen van de percepties van de toekomstige vaders over de beoordeling van hun partner omtrent de betrokkenheid van de man bij de zwangerschap biedt deze studie een aanvulling op het onderzoek van Habib en Lancaster (2006) die zich enkel toespitsten op de relatie tussen de vaderidentiteit en vaderlijke verbondenheid met de foetus. Ook maakt ze gebruik van een relatief grote steekproef ten opzichte van andere studies over vaders-in-wording (voor een overzicht, zie: Genesoni & Tallandini 2009). Deze studie kan ook beschouwd worden als een inspiratiebron voor toekomstig onderzoek. Zo toont ze dat verder onderzoek zeker op zoek moet gaan naar mogelijke bijkomende determinan-

ten van vaderlijke verbondenheid met de foetus. Deze studie verklaart namelijk slechts een beperkt deel van de variantie in vaderlijke verbondenheid met de foetus (algemene verbondenheid $R^2_{adj.} = 19,3\%$; kwalitatieve verbondenheid $R^2_{adj.} = 15,3\%$; kwantitatieve verbondenheid $R^2_{adj.} = 13,6\%$). Ook zou het interessant zijn om te onderzoeken of de gevonden resultaten van deze studie eveneens opgaan voor andere aspecten van vaderlijke betrokkenheid zoals daadwerkelijke vaderlijke betrokkenheid bij de zwangerschap. Het zou eveneens waardevol zijn om na te gaan of de gevonden resultaten gerepliceerd worden indien er gebruikgemaakt wordt van een andere rekruteringsstrategie.

Samengevat toont deze studie dat een traditionele invulling van het vaderschap, de vader als kostwinner, vaderlijke emotionele verbondenheid met de foetus niet in de weg staat en dat een moderne invulling, de vader als verzorger, er actief toe bijdraagt. Ook toont deze studie duidelijk dat de percepties van een man over de attitude van zijn partner een rol speelt in zijn vaderlijke verbondenheid met de foetus. Deze twee bevindingen in combinatie met het verband dat er blijkt te zijn tussen prenatale en postnatale vaderlijke betrokkenheid (Bronte-Tinkew *et al.* 2007; Cabrera, Fagan & Farrie 2008; Ferketich & Mercer 1995; Hjelmstedt & Collins 2008) én de positieve invloed die reeds meermaals werd vastgesteld tussen vaderlijke betrokkenheid en het welzijn van kinderen (Amato & Riviera 1999; Bzostek 2008; Harper & Fine 2006; Nugent 1991; Rohner & Venziano 2001) hebben belangrijke implicaties. Zo suggereert deze studie dat het voor organisaties die het welzijn van het kind hoog in het vaandel dragen nuttig is om reeds tijdens de zwangerschap de verzorgerinvulling van vaders te promoten. Ook lijkt het waardevol om zwangere vrouwen ervan bewust te maken dat hun partner een belangrijke ouderrol heeft en dat het belangrijk is dat toekomstige vaders ervan overtuigd zijn dat hun betrokkenheid geapprecieerd wordt door hun partner. Dit zou bijvoorbeeld op de prenatale infosessies aan bod kunnen komen.

BIBLIOGRAFIE

- Allen, S.M. & A.J. Hawkins (1999), Maternal Gatekeeping: Mothers' Beliefs and Behaviors that Inhibit Greater Father Involvement in Family Work, *Journal of Marriage and Family*, 61(1), 199-212.
- Amatea, E.S., Cross, E.G., Clark, J.E. & C.L. Bobby (1986), Assessing the Work and Family Role Expectations of Career-oriented Men and Women: The Life Role Salience Scale, *Journal of Marriage and the Family*, 48(4), 831-838.
- Amato, P.R. & F. Rivera (1999), Paternal Involvement and Children's Behavior Problems, *Journal of Marriage and Family*, 61(2), 375-384.
- Baron, R.M. & D.A. Kenny (1986), The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations, *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.

- Beretvas, S.N., Meyers, J.L. & W.L. Leite (2002), A Reliability Generalization Study of the Marlow-Crowne Social Desirability Scale, *Educational and Psychological Measurement*, 62(4), 570-589.
- Bronte-Tinkew, J., Ryan, S., Carrano, J. & K.A. Moore (2007), Resident Fathers' Pregnancy Intentions, Prenatal Behaviors, and Links to Involvement with Infants, *Journal of Marriage and Family*, 69(2), 977-990.
- Bruce, C. & G.L. Fox (1999), Accounting for Patterns of Father Involvement: Age of Child, Father-Child Co-residence, and Father Role Salience, *Sociological Inquiry*, 69(3), 458-476.
- Byrne, B.M. (2009 [2001]), *Structural Equation Modelling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*. New York: Routledge.
- Bzostek, S.H. (2008), Social Fathers and Child Well-being, *Journal of Marriage and Family*, 70(4), 950-961.
- Cabrera, N.J., Fagan, J. & D. Farrie (2008), Explaining the Long Reach of Fathers' Prenatal Involvement on Later Paternal Engagement, *Journal of Marriage and Family*, 70(5), 1094-1107.
- Cabrera, N.J., Tamis-LeMonda, C.S., Bradley, R.H., Hofferth, S. & Lamb, M.E. (2000), Fatherhood in the Twenty-first Century, *Child Development*, 71(1), 127-136.
- Condon, J.T. (1993), The Assessment of Antenatal Emotional Attachment: Development of a Questionnaire Instrument, *British Journal of Medical Psychology*, 66(2), 167-183.
- Cook, C. (2000), A Meta-analysis of Response Rates in Web- or Internet-based Surveys, *Educational and Psychological Measurement*, 60(6), 821-836.
- De Luccie, M.F. (1995), Mothers as Gatekeepers: A Model of Maternal Mediators of Father Involvement, *The Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 115-131.
- Doherty, W.J., Kouneski, E.F. & M.F. Erickson (1998), Responsible Fathering: An Overview and Conceptual Framework, *Journal of Marriage and the Family*, 60(2), 277-292.
- Draper, J. (2003), Men's Passage to Fatherhood: An Analysis of the Contemporary Relevance of Transition Theory, *Nursing Inquiry*, 10(1), 66-78.
- Fagan, J. & M. Barnett (2003), The Relationship between Maternal Gatekeeping, Paternal Competence, Mothers' Attitudes about the Father Role, and Father Involvement, *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Ferketich, S.L. & R.T. Mercer (1995), Paternal-Infant Attachment of Experienced and Inexperienced Fathers during Infancy, *Nursing Research*, 40(1), 31-37.
- Fox, G.L. & C. Bruce (2001). Conditional Fatherhood: Identity Theory and Parental Investment Theory as Alternative Sources of Explanation of Fathering, *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 394-403.
- Gaunt, R. (2008), Maternal Gatekeeping: Antecedents and Consequences, *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Genesoni, L. & M.A. Tallandini (2009), Men's Psychological Transition to Fatherhood: An Analysis of the Literature, 1989-2008, *Birth*, 36(4), 305-317.
- Habib, C. & S.J. Lancaster (2006), The Transition to Fatherhood: Identity and Bonding in Early Pregnancy, *Fathering*, 4(3), 235-253.
- Hanson, S.M.H. (1985), Fatherhood: Contextual Variations, *American Behavioral Scientist*, 29(1), 55-77.
- Harper, S.E. & M.A. Fine (2006), The Effects of Involved Non-residential Fathers' Distress, Parenting Behaviors, Inter-parental Conflict and the Quality of Father-Child Relationships on Children's Well-being, *Fathering*, 4(3), 286-311.
- Hawkins, A.J., Bradford, K.P., Palkovitz, R., Christiansen, S.L., Day, R.D. & V.R.A. Call (2002), The Inventory of Father Involvement: A Pilot Study of a New Measure of Father Involvement, *The Journal of Men's Studies*, 10, 183-196.
- Henley, K. & K. Pasley (2005), Conditions Affecting the Association between Father Identity and Father Involvement, *Fathering*, 3(1), 59-80.
- Hjelmstedt, A. & A. Collins (2008), Psychological Functioning and Predictors of Father-Infant Relationship in IVF Fathers and Controls, *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(1), 72-78.
- Ihinger-Tallman, M., Pasley, K. & C. Buehler (1993), Developing a Middle-Range Theory of Father Involvement Postdivorce, *Journal of Family Issues*, 14(4), 550-571.
- Lupton, D. & L. Barclay (1997), *Constructing Fatherhood Discourses and Experiences*. Londen: Thousand Oaks.
- Mackinnin, D.P. & A.J. Fairchild (2009), Current Directions in Mediation Analysis, *Current Directions in Psychological Science*, 18(1), 16-20.
- Martin, L.T., McNamara, M.J., Milot, A.S., Halle, T. & E.C. Hair (2007), The Effect of Father Involvement during Pregnancy on Receipt of Prenatal Care and Maternal Smoking, *Maternal Child Health Journal*, 11(6), 595-602.
- Maurer, T.W., Pleck, J.H. & T.R. Rane (2001), Parental Identity and Reflected-Appraisals: Measurement and Gender Dynamics, *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 309-321.
- Maurer, T.W., Pleck, J.H. & T.R. Rane (2003), Methodological Considerations in Measuring Paternal Identity, *Fathering*, 1(2), 117-129.
- May, K.A. (1980), A Typology of Detachment/Involvement Styles Adopted during Pregnancy by First-time Fathers, *Western Journal of Nursing Research*, 2(2), 445-461.
- May, K.A. (1982), Three Phases of Father Involvement in Pregnancy, *Nursing Research*, 31(6), 337-342.
- McBride, B.A., Brown, G.L., Bost, K.K., Shin, N., Vaughn, B. & B. Korth (2005), Paternal Identity, Maternal Gatekeeping, and Father Involvement, *Family Relations*, 54(3), 360-372.
- McBride, B.A. & T.R. Rane (1997), Role Identity, Role Investments, and Paternal Involvement: Implications for Parenting Programs for Men, *Early Childhood Research Quarterly*, 12, 173-197.
- McCall, G.J. & J.L. Simmons (1966), *Identities and Interactions*. New York: The Free Press.
- Mead, G.H. (1950 [1934]), *Mind, Self & Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Minton, C. & K. Pasley (1996), Fathers' Parenting Role Identity and Father Involvement: A Comparison of Nondivorced and Divorced, Nonresident Fathers, *Journal of Family Issues*, 17(1), 26-45.
- Nugent, J.K. (1991), Cultural and Psychological Influences on the Father's Role in Infant Development, *Journal of Marriage and the Family*, 53(2), 475-485.

- Preacher, K.J. & A.F. Hayes (2004), SPSS and SAS Procedures for Estimating Indirect Effects in Simple Mediation Models, *Behavior Research Methods, Instruments & Computers*, 36(4), 717-731.
- Preacher, K.J. & A.F. Hayes (2008), Asymptotic and Resampling Strategies for Assessing and Comparing Indirect Effects in Multiple Mediator Models, *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.
- Rane, T.R. & B.A. McBride (2000), Identity Theory as a Guide to Understanding Fathers' Involvement with their Children, *Journal of Family Issues*, 21(3), 347-366.
- Rogers, J.E. & I.S. Speizer (2007), Pregnancy Intention and Father Involvement in Guatemala, *Journal of Comparative Family Studies*, 38(1), 71-85.
- Rohner, R.P. & R.A. Veneziano (2001), The Importance of Father Love: History and Contemporary Evidence, *Review of General Psychology*, 5(4), 382-405.
- Sanderson, S. & V.L. Sanders-Thompson (2002), Factors Associated with Perceived Paternal Involvement in Childrearing, *Sex Roles*, 46(3-4), 99-111.
- Schoppe-Sullivan, S.J., Brown, G.L., Cannon, E.A., Mangelsdorf, S.C. & M.S. Sokolowski (2008), Maternal Gatekeeping, Coparenting Quality, and Fathering Behavior in Families with Infants, *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398.
- Schoppe-Sullivan, S.J., McBride, B.A. & M.R. Ho (2004), Unidimensional versus Multidimensional Perspectives on Father Involvement, *Fathering*, 2(2), 147-163.
- Stets, J.E. & P.J. Burke (2003), A Sociological Approach to Self and Identity, pp. 128-152 in M. Leary & J. Tangney (eds.). *Handbook of Self and Identity*. New York: Guilford Press.
- Strahan R., K.C. Gerbasi (1972), Short, Homogeneous versions of the Marlow-Crowne Social Desirability Scale, *Journal of Clinical Psychology*, 28(2), 191-193.
- Strauss, R. & W.A. Goldberg (1999), Self and Possible Selves during the Transition to Fatherhood, *Journal of Family Psychology*, 13(2), 244-259.
- Strycker, S. & P.J. Burke (2000), The Past, Present, and Future of an Identity Theory, *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
- Strycker, S. & R.T. Serpe (1994), Identity Salience and Psychological Centrality: Equivalent, Overlapping or Complementary Concepts?, *Social Psychology Quarterly*, 57(1), 16-35.
- Teitler, J. (2001), Father Involvement, Child Health and Maternal Health Behavior. *Children and Youth Services Review*, 23 (4/5), 403-425.